

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

ιον) Π ροπαρασκευὴ τῆς Ἐπαναστάσεως.

Φιλικὴ Ἐταιρεία.

"Οσοι "Ελληνες ἐσκέφθησαν ἢ ἐπεχείρησαν μέχρι τοῦδε ἀγῶνας κατὰ τῶν Τούρκων μὲ σκοπὸν τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἐλλάδος ἐστήριξαν τὰς ἐλπίδας των εἰς τοὺς ξένους κυρίως Ἐνετοὺς δηλ., Ρώσους, Γάλλους. Κατὰ τὸ 1816 ὅμως εἰς τὴν Ὁδησσὸν τῆς Ρωσσίας τρεῖς "Ελληνες ἔμποροι ἐσκέφθησαν ὅτι ἡ Ἐλλὰς θὰ ἐλευθερωθῆ, μόνον ἀν στηριχθῆ εἰς τὰς ἴδικάς της δυνάμεις καὶ εἰς τοὺς ἀπανταχοῦ "Ελληνας. Ἰδρυσαν λοιπὸν ἓνα μυστικὸν Σύλλογον, τὴν Φιλικὴν Ἐταιρείαν, μὲ σκοπὸν τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἐλλάδος. Οἱ τρεῖς αὐτοὶ ἔμποροι ἦσαν δ Νικόλαος Σκουφᾶς ἐξ Ἀρτης, δ Αθανάσιος Τσακάλωφ ἐξ Ἰωαννίνων καὶ δ Εμμανουὴλ Ζάνθος ἐκ τῆς Πάτμου τῶν Δωδεκανήσων. Σιγὰ σιγὰ ἔγραψαν μέλη τῆς Ἐταιρίας ὅλους τοὺς καλοὺς "Ελληνας τοῦ ἔξωτερικοῦ. Πλούσιοι ἔμποροι, ἀνώτεροι κληρικοί, διδάσκαλοι τοῦ Γένους μὲ ἐνθουσιασμὸν ἐμυῆθησαν εἰς τὰ μυστικὰ τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1818 ἥρχισεν ἡ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ

‘Εταιρεία νὰ διαδίδεται καὶ εἰς τὰς Τουρκοκρατουμένας ‘Ελληνικάς πόλεις καὶ ἐπαρχίας. Μέσα εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν ὅλοι οἱ ἔχεις τῶν Ελλήνων (Φαναριώται—κληρικοὶ—ἔμποροι—ναυτικοὶ) ἔγιναν μέλη καὶ προσέφερον, ὅ, τι καθεὶς ἡδύνατο ὑπὲρ τοῦ Ἱεροῦ σκοποῦ· εἰς τὴν Μακεδονίαν Ἡπειρον, Στερεὰν Ἑλλάδα, Πελοπόννησον καὶ Νήσους ἐμυῆθησαν ὅλοι οἱ πρόκριτοι (Δημογέροντες), οἱ ἀρματολοί, οἱ κλέφτες, οἱ κληρικοί, οἱ διδάσκαλοι οἱ ἔμποροι, οἱ ναυτικοὶ καὶ ὅλοι μὲν μεγάλον ἐνθουσιασμὸν ὥρκίζοντο ὅτι καὶ τὴν ζωὴν των θὰ θυσιάσουν ὑπὲρ τοῦ Ἀγῶνος. Ἐκράτουν ὅμως οἱ Φιλικοὶ μεγάλην μυστικότητα, διὰ νὰ μὴ μάθουν οἱ Τούρκοι. Δὲν ἔπρεπε δὲ μόνον ἀπὸ τοὺς Τούρκους νὰ προφυλάσσωνται, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ Εὐρωπαϊκὰ κράτη τῆς λεγομένης ‘Ιερᾶς Συμμαχίας.

Εἰς τὴν Εὐρώπην δηλ. κατὰ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν ἔγινεν ἐνδοξὸς διὰ τὰς νίκας του ὁ στρατηγὸς τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας Ναπολέων Βοναπάρτης. Στηριχθεὶς οὗτος εἰς τὸν στρατόν, ποὺ τὸν ἐλάττευε, καὶ εἰς τὸν λαόν, ποὺ τὸν ἐθαύμαζεν, ἀνεκτηρύχθη Αύτοκράτωρ τῆς Γαλλίας. Τὰ ἔβαλε μὲν ὅλους τοὺς βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης καὶ τοὺς ἐνίκησεν ἐπανιλημμένως. Εἰς τὸ τέλος ὅμως ἔχασε τὴν περίφημον μάχην τοῦ Βατερλὼ (1815) καὶ ἔξωρίσθη εἰς μίαν νησίδα τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὡκεανοῦ, τὴν Ἁγίαν Ελένην, (ὅπου καὶ ἀπέθανε τὸ 1821). Τότε λοιπὸν (1815) οἱ τρεῖς μεγαλύτεροι βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης, ὁ Τσάρος τῆς Ρωσίας, ὁ Αύτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσίας ἴδρυσαν τὴν Ἱερὰν Συμμαχίαν, μὲν τὸν σκοπὸν

Ναπολέων

μαχίας ήτο⁷ ό πρωθυπουργός της Αύστριας Μέττερνιχ. Και άπο τήν 'Ιεράν λοιπόν Συμμαχίαν ἐπρεπε νὰ προφυλάσσωνται οἱ Φιλικοὶ καὶ διὰ τοῦτο ἐνήργουν μὲ μεγάλην μυστικότητα..

Κατά τὸ 1820 ἡ 'Ελλὰς ήτο⁷ ἔτοιμος. "Ἐπρεπε νὰ 'Ιστορία τῆς Νεωτ. 'Ελλάδος—Β. Πετρούνια, ἔκδ. Γ' ἀντ. 5.000 5

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΑΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΦΕΤΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΑΣ

εύρεθη ὁ Ἀρχηγός. Ὡς τοιοῦτον ἐξέλεξεν ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία τὸν ἐκ Κερκύρας Ἐλληνα Ἰωάννην τὸν Καποδίστριαν, ὁ ὅποιος ἦτο φίλος τοῦ Τσάρου τῆς Ρωσίας Ἀλεξάνδρου καὶ Ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσίας. Ὁ Καποδίστριας διωξότης τὴν θηρήθη, διότι ἔκρινεν ὅτι ἡ στιγμὴ δὲν ἦτο κατάλληλος, καὶ τότε προσέφεραν τὴν ἀρχηγίαν εἰς τὸν στρατηγὸν τῆς Ρωσίας καὶ Ὑπασπιστὴν τοῦ Τσάρου Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην. Ὁ Ὑψηλάντης ἐδέχθη καὶ ἀνέλαβε τὴν Ἀρχηγίαν τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας καὶ τοῦ Ἀγῶνος τὸ καλοκαίρι τοῦ 1820. Ἡ ἐπανάστασις ἔπρεπε πλέον νὰ κηρυχθῇ, διότι οἱ Τούρκοι ἤρχισαν νὰ ὑποψιάζωνται ὅτι κάτι ἕκτακτον ἔτοιμάζουν οἱ Ἐλληνες. Κατὰ τὸ ἔτος μάλιστα τοῦτο καὶ ὁ Ἀλῆς πασᾶς τῶν Ἰωαννίνων ἐστασίασε κατὰ τοῦ Σουλτάνου θέλων νὰ κάμη τὸ πασαλίκι του (τὴν Ἡπειρον δηλ. Ἀλβανίαν καὶ Στερεάν Ἐλλάδα) Κράτος ἴδικόν του ἀνεξάρτητον. Αὐτὸ ἐθεωρήθη ἀπὸ τοὺς Φιλικοὺς καλὴ εὔκαιρία, διότι ὁ Σουλτάνος εἶχε στείλει κατὰ τοῦ Ἀλῆς τὸν Πασᾶν τῆς Πελοποννήσου Χούρσιτ καὶ ἄλλα στρατεύματα πολλά. Ἀπεφασίσθη λοιπὸν νὰ γίνῃ ἡ ἔκρηξις τῆς Ἐπαναστάσεως τὴν ἕνοιξιν τοῦ 1821.

Πρῶτον ἔτος τῆς Ἐπαναστάσεως 1821.

2ον) Ἡ Ἐπανάστασις εἰς τὰς Ἡγεμονίας
“Ο Ὑψηλάντης ἔκρινεν ὅρθὸν νὰ ἀρχίσῃ τὴν Ἐπανάστασιν ἀπὸ τὰς Ἡγεμονίας, διότι ἔκει δὲν εἶχε δικαίωμα ἡ Τουρκία νὰ στείλῃ στρατὸν χωρὶς τὴν

συγκατάθεστιν τῆς Ρωσίας. Διέβη λοιπὸν τὴν 22 Φεβρουαρίου 1821 τὸν ποταμὸν Προῦθον καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Μολδαβίας Ἰάσιον. Ἀμέσως

*ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ *ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ

ἔξέδωκεν ἐπαναστατικὴν προκήρυξιν πρὸς τοὺς Ἑλληνας, εἰς τὴν δποίαν ἐκτὸς τῶν ὄλλων ἔγραφεν· «Ἐλληνες ἀδελφοί, κινηθῆτε καὶ μία Μεγάλη Δύναμις,

θέλει προστατεύει τὰ δίκαια μας». "Αφινε δηλ. νὰ ύπονοι θῆστι ή Ρωσία θὰ ύποστηρίξῃ τὸν Ἑλληνικὸν ἄγωνα. "Ολοὶ οἱ "Ἑλληνες τῶν Ἡγεμονιῶν, στρατιώτικοι καὶ πολιτικοί, ἔσπευσαν νὰ ταχθῶσιν ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Ὑψηλάντου. Οἱ ὀπλαρχηγοὶ Γεωργάκης, Ὁλύμπιος, Ἀθανάσιος Καρπενησιώτης, Βασιλειος Καραβιᾶς καὶ Ἀλῆ Φαρμάκης μὲ τοὺς στρατιώτας των, δὲ ἡγεμών τῆς Μολδαβίας Σοῦτσος καὶ ἄλλοι. "Ἐτρεξαν ἐπίσης μὲ μεγάλον ἐνθουσιασμὸν καὶ οἱ νέοι "Ἑλληνες σπουδασταὶ τῶν Ἀνωτέρων Σχολῶν καὶ τῶν Πανεπιστημίων καὶ κατετάχθησαν εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Ὑψηλάντου ἀπὸ αὐτούς, 500 τὸν ἀριθμόν, ἀπετελέσθη ἐν ίδιαίτερον Σῶμα ὀνομασθὲν 'Ιερὸς Λόχος' ὁ ὅρκος τῶν Ἱερολοχιτῶν ἥτο «Ἐλευθερία ή θάνατος».

Κατὰ τὰ τέλη Μαρτίου δὲ Ὑψηλάντης εύρισκετο εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Βλαχίας Βουκουρέστιον γυμνάζων καὶ ὄργανώνων τὸν στρατόν του. Οἱ κάτοικοι ὅμως τῆς Βλαχίας δὲν ἤγάπων τοὺς "Ἑλληνας, τοὺς ὄποιους ἔθεώρουν ξένους, καὶ δὲν δεικνύουν προθυμίαν διὰ τὸν ἄγωνα. Εἰς τὸ Βουκουρέστι δὲ Ὑψηλάντης λαμβάνει κακάς εἰδήσεις. 'Ο Τσάρος Ἀλέξανδρος δηλ. μόλις ἔμαθε τὸ κίνημα, τὸ ἀπεκτήρυξε, διὰ νὰ φανῇ πιστὸς εἰς τὴν Ἱεράν Συμμαχίαν, διέγραψε τὸν Ὑψηλάντην ἀπὸ τοὺς καταλόγους τῶν Ρώσων ἀξιωματικῶν καὶ ἐπέτρεψεν εἰς τὴν Τουρκίαν νὰ στείλῃ στρατεύματα εἰς τὰς Ἡγεμονίας. Συγχρόνως δὲ Πατριάρχης ἔξηναγκάσθη ἀπὸ τὸν Σουλτάνον νὰ ἀφορίσῃ τὸν Ὑψηλάντην.

Τρεῖς Τούρκοι Πασάδες, τοῦ Βιδινίου, τῆς Σιλιστρίας καὶ τῆς Βραΐλας, διαβαίνουν τὸν Δούναβιν καὶ εἰσέρχονται μὲ στρατὸν εἰς τὰς Ηγεμονίας.

Οι ἐντόπιοι τότε ὅπλαργηχοὶ ἔγκατέλειψαν τὸν "Υψηλάντην. 'Ο στρατός του ἔπαθε μεγάλην καταστροφὴν εἰς τὸ Δραγατσάνι (7 Ιουνίου 1821). ὑπερδιακόσιοι Ἱερολοχῖται ἔφονεύθησαν, ἀφοῦ ἡγωνίσθησαν ὅμως ὡς ἥρωες. 'Ο 'Υψηλάντης ἔχασε τὸ θάρρος του καὶ ἔφυγεν εἰς τὴν Αύστριαν, ὅπου συνελήφθη καὶ ἔφυλακίσθη· ἔμεινεν 6 ἔτη εἰς τὴν φυλακὴν καί, ὅταν ἀπεφυλακίσθη, ἡ ὑγεία του ἦτο κατεστραμμένη καὶ ἀπέθανε τὸ 1828 εἰς ἡλικίαν 38 ἔτῶν.

'Ο στρατός του διεσκορπίσθη, ἀλλὰ μερικὰ 'Ελληνικὰ σώματα ἐπολέμησαν ἥρωϊκῶς τοὺς Τούρκους καὶ ἀπέδειξαν ὅτι οἱ "Ἐλληνες γνωρίζουν νὰ πολεμοῦν καὶ νὰ ἀποθνήσκουν ὑπὲρ τῆς Πατρίδος.

'Ο 'Αθανάσιος Καρπενησιώτης εἰς τὸ Σκουλένι (17 Ιουνίου) παρὰ τὸν Προύθον ἐπολέμησεν ἥρωϊκῶς μὲ 400 μόνον ἄνδρας ἐναντίον 4 χιλ. ίππεων καὶ 2 χιλ. πεζῶν καὶ ἀπέκρουσεν ἐπὶ πολλὰς ὡρας τὰς λυσσώδεις τῶν Τούρκων ἐπιθέσεις. Εύρηκε τέλος ἔνδοξον θάνατον αὐτὸς καὶ οἱ στρατιῶται του. 'Ολίγιστοι ἔσωθησαν κολυμβῶντες εἰς τὴν ἀριστερὰν ὅχθην τοῦ ποταμοῦ, ὅπου παρατεταγμένοι καθ' ὅλη τὴν διάρκειαν τῆς μάχης οἱ Ρῶσοι φρουροὶ τῶν συνόρων ἐθαύμαζον τὸν ἥρωισμόν των. Μὲ ἀγωνίαν παρηκολούθουν τὸν ἀνισον ἀγῶνα καὶ ἐλυποῦντο, διότι εἶχον αὔστηρὰς διαταγὰς νὰ τηρήσουν οὐδετερότητα, πολὺ δὲ ἐπεριποιήθησαν τοὺς ὀλίγους διασωθέντας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΑΣ ΑΝΔΡΟΥ ΠΕΤΣΙΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΡΗ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΝΟΤΗΣ

Δύο άλλα σωμάτα μὲ τὸν Γεωργάκην Ὁλύμπιον καὶ τὸν Φαρμάκην ἔλαβον τὴν δῦναν τῶν δρέων, διὰ νὰ περισουν τὴν Ρωσσίαν καὶ ἔκειθεν νὰ καταβοῦν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Κατεδιώκοντο κατὰ πόδας καὶ τὸν Σεπτέμβριον ἐπολιορκήθησαν (350 ἐν ὅλῳ) εἰς τὴν Μονήν τοῦ Σέκου. Ὁ Γεωργάκης μὲ ἔνδεκα εἶχε καταλάβει τὸ κωδωνοστάσιον καὶ ἀπέκρουε τὰς ἐπιθέσεις· εἶδεν δῆμως ὅτι ἡ ἀντίστασις ἥτο ματαία καὶ διὰ νὰ μὴ πέσῃ ζωντανὸς εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων, σφοῦ ἤνοιξε τὴν πύλην καὶ εἰσώρμησαν οἱ Τούρκοι, ἔθεσε πῦρ εἰς τὴν ουρίτιδα καὶ ἐφονεύθη μὲ τοὺς συντρόφους του καὶ τοὺς εἰσελθόντας Τούρκους (8 Σεπτεμβρίου). Ὁ Φαρμάκης ἀντεστάθη ἀκόμη δλίγας ἡμέρας. Τῇ μεσολαβήσει τέλος τοῦ γρομματέως τοῦ Αὐστριακοῦ Προξενείου ἐσυνθηκολόγησε μὲ τοὺς Τούρκους. Αὗτοὶ δῆμως παρέβησαν τὴν συνθήκην καὶ τοὺς μὲν στρατιώτας ἐσφαξαν ἀμέσως, τὸν δὲ Φαρμάκην ἔστειλαν σιδηροδέσμιον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, δπου ἐβασανίσθη σκληρότατα καὶ ἀπεκεφαλίσθη.

3ον) Ἡ Ἐπανάστασις εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα.

Ἐνα μῆνα μετὰ τὴν κήρυξιν τῆς Ἐπαναστάσεως ὑπὸ τοῦ Ὅψηλάντου ἐπανεστάτησαν δῆμοι αἱ ἐπαρχίαι τῆς κυρίως Ἑλλάδος.

Εἰς τὴν Πελοπόννησον κατέβη ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Φιλικῆς Ἐταρείσ τὰ τέλη τοῦ 1820 ὁ ἐνθουσιώδης καὶ δραστηριώτατος Ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος Δικαῖος, γνωστότερος μὲ τὸ ὄ-

νομα Π απ αφ λέ σ σ ας. Διέτρεξε τὴν Πελοπόννησον ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ἄκρου εἰς τὸ ἄλλο καὶ παντοῦ μετέθιδε τὸν ἐνθουσιασμόν του καὶ τὴν πίστιν του πρὸς τὸν Ἀγῶνα, ὁ ὅποιος θὰ ἥρχιζε πλέον. Οἱ Τούρκοι βλέποντες τὴν κίνησιν ἥρχισαν νὰ ἀνησυχοῦν καὶ ὁ Σουλτάνος εἶχε στείλει ώς διοικητὴν τὸν ικανώτατον καὶ ὑπερήφανον Χουρσίτ Πασάν. Οἱ "Ἐλληνες ὅμως μὲ διάφορα μέσα κατώρθωσαν νὰ ἀποκοιμίσουν τὰς ὑποψίας τῶν Τούρκων καὶ ὁ Χουρσίτ ἔγραψεν εἰς τὸν Σουλτάνον ὅτι ἐπικρατεῖ τάξις καὶ ἡσυχία εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ὁ Σουλτάνος τὸν διώρισε ἀρχιστράτηγον τοῦ στρατοῦ, ὁ ὅποιος ἐπολιόρκει τὸν Ἀλῆ πασᾶν εἰς τὰ Ἰωάννινα, καὶ ὁ Χουρσίτ ἐπῆγεν ἐκεῖ.

Μὲ μεγαλυτέραν τότε ἐλευθερίαν ἐκινοῦντο οἱ "Ἐλληνες. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1821 ἔφθασεν εἰς τὴν Μάνην ὁ περίφημος κλέφτης Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, τὸν ὅποιον εἶχον καταδιώξει πρὸ ἐτῶν οἱ Τούρκοι καὶ τὸν εἶχον ἀναγκάσει νὰ καταφύγῃ εἰς τὰς Ἰονίους νήσους, ὅπου εἶχε καταταγῇ εἰς τὸν Ἀγγλικὸν στρατὸν καὶ εἶχε φθάσει εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ Ταγματάρχου. Οἱ Τούρκοι βλέποντες ὅλας αὐτὰς τὰς κινήσεις ἐθορυβήθησαν καὶ ἥρχισαν νὰ συγκεντρώνωνται εἰς τὴν ἔδραν τοῦ πασᾶ τῆς Πελοποννήσου, εἰς τὴν Τρίπολιν.

Τότε λοιπὸν ὅλοι οἱ "Ἐλληνες ώς εἴς ἄνθρωπος Ἑλλάδον τὰ ὅπλα καὶ προσέβαλον τοὺς Τούρκους. Ἀπὸ τὴν Μάνην τὴν 22 Μαρτίου ἔξεκίνησεν ὁ Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης μὲ τοὺς Μανιάτας

ἔχων μαζί του τὸν Θ. Κολοκοτρώνην, τὸν Ἀναγνωσταρᾶν κ.λ.π. καὶ τὴν ἐπομένην 23 Μαρτίου κατέλαβε τὰς Καλάμας. Εἰς τὰς Πάτρας τὴν 25 Μαρτίου ὁ ἀρχιεπίσκοπος Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς ὑψώσεν εἰς τὴν Πλατείαν τοῦ Ἅγ. Γεωργίου τὸ λάθαρον τῆς Ἅγιας Λαύρας καὶ τὸν Σταυρὸν καὶ ὅλοι ὀρκίζοντο καὶ ἐφώναζον: Ζήτω ἡ Ἐλευθερία· καὶ στὴν Πόλιν ἀδωσῃ ὁ Θεός! Ἐντὸς ὀλίγου ὅλη ἡ Πελοπόννησος εἶχεν ἐπαναστατήσει. Οἱ Τούρκοι ἔντρομοι ἐκλείσθησαν εἰς τὰ φρούρια καὶ μάλιστα εἰς τὴν Τρίπολιν.

Εἰς τὴν Στερεάν Ἑλλάδα ὁ ἀρματολὸς Πανούργιας ἐπανεστάτησε τὴν Ἀμφισσαν (Σάλωνα), ὁ Γκούρας τὸ παραθαλάσσιον Γαλαξείδι καὶ ὁ Ἀθανάσιος Διάκος τὴν Λεβάδειαν. Μετ' ὀλίγον ἐπανεστάτησαν οἱ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς καὶ κατέλαβον τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐπολιόρκησαν τοὺς Τούρκους εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Εἰς τὴν Δυτικὴν Στερεάν Ἑλλάδα ἐπανεστάτησε τὸ Μεσολόγγι καὶ τὸ Αίτωλικὸν μὲ τὸν ἀρματολὸν τοῦ Ζυγοῦ Δημήτριον Μακρῆν. Εἰς τὸ Πήλιον ἐκήρυξε τὴν Ἐπανάστασιν ὁ διδάσκαλος τοῦ Γένους καὶ ἐκ τῶν πρώτων Φιλικῶν Ἀνθίμος Γαζῆς. Ἀπὸ ἐκεῖ ἡ Ἐπανάστασις διεδόθη εἰς τὴν Μακεδονίαν. Οἱ κάτοικοι τῆς Χαλδιδικῆς καὶ ἡ Νάουσα ἔλαβον τὰ ὅπλα. Εἰς τὴν Ἡπειρον οἱ Σουλιῶται εἶχον ἐπανέλθει εἰς τὰ χωριά των κατόπιν συμφωνίας μὲ τὸν Ἀλῆν καὶ τὸν ἐβοήθουν μάλιστα κατὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Σουλτάνου.

Ἡ Ἐπανάστασις ὅμως δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εὔδοκιμήσῃ εἰς τὴν ξηράν, ὅπου δὲν ἐκινοῦντο καὶ τὰ νησιά

μὲ τὸν στόλον των. Πρώτη ἔξηγέρθη ἡ νῆσος τῶν Σπετσῶν, ἕπειτα ἡ "Υδρα καὶ τὰ Ψαρά· ἕπειτα ἡ Σάμος, ἡ Κάσσος, ἡ Μύκονος καὶ ἡ Κρήτη. Οἱ νησιῶται ἐτοιμάζουν τὰ πλοῖα των καὶ βυθίζουν καὶ συλλαμβάνουν τὰ Τουρκικὰ ἐμπορικὰ πλοῖα ποὺ ἐπλεον εἰς τὸ Αἴγαίον.

"Ολη ἡ Ἑλλὰς εύρισκεται ἐπὶ ποδός· ὅλοι οἱ "Ελληνες ἔνα πόθον κοινὸν ἔχουν, νὰ ἀποκτήσουν τὴν ἐλευθερίαν των καὶ νὰ ἐκδικηθοῦν τοὺς Τούρκους διὰ τὰ βάσανα, ποὺ ὑπέστησαν ἀπὸ αὐτοὺς ἐπὶ 400 χρόνια.

4ον) Οἱ Τοῦρκοι κάμνουν σφαγάς. Ἀπαγχονισμὸς τοῦ Πατριάρχου.

"Οταν ἔφθασεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἡ εῖδησις τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ "Υψηλάντου πρῶτον, οἱ Τοῦρκοι ἔξηγριώθησαν. Ο Σουλτάνος ἔφερεν ἀπὸ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν πλῆθος ἀγρίων ἀτάκτων Τούρκων, οἱ ὅποιοι ἐσφαξαν πολλοὺς "Ελληνας καὶ ἐλεηλάτησαν τὰ σπίτια των. "Οταν δὲ ἔμαθε καὶ τὴν Ἐπανάστασιν τῆς Πετολοννήσου, κατελήφθη ἀπὸ πραγματικὴν μανίαν. Κατὰ διαταγὴν του ἀπεκεφάλισαν τὸν μέγαν διερμηνέα Μουρούζην καὶ πολλοὺς ἄλλους Φαναριώτας ἐκρέμασαν ἀπὸ τὰ παράθυρα τῶν οἰκιῶν των.

'Αλλὰ τὸ φοβερώτερον ἔγκλημα τῶν Τούρκων ἦτο δ ἀπαγχονισμὸς τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε'. Μόλις εἶχε τελειώσει τὴν λειτουργίαν τῆς Ἀναστάσεως (10 Ἀπριλίου), ὅτε ἔφθασαν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ὁ νέος διερμηνεὺς Ἀριστάρχης καὶ ὁ γραμματεὺς τοῦ Ρεῖς ἐφένδη ("Υπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν). Συγκεν-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟΥ ΒΑΛΩΝ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΝΙΚΗ ΘΗΜΑΡΗ ΚΕΦΑΛΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΝΩΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

τρώνονται οι Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρόκριτοι καὶ διαβάζουν εἰς αὐτοὺς τὸ φιρμάνι (διάταγμα) τοῦ Σουλτάνου. «Ἐπειδὴ ὁ Πατριάρχης, ἔγραφε τὸ φιρμάνι, ἐφάνη ἀνάξιος τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου καὶ ἀπίστος πρὸς τὴν Πύλην καὶ ραδιούργος, γίνεται ἐκπιπτωτὸς τῆς θέσεώς του», διέτασσε δὲ νὰ γίνῃ ἐκλογὴ νέου Πατριάρχου. Ο Γρηγόριος Ε' συνελήφθη, ἐφυλακίσθη καὶ τὸ ἀπόγευμα τῆς ἴδιας ἡμέρας, Κυριακῆς τοῦ Πάσχα, τὸν μετέφεραν καὶ τὸν ἐκρέμασσαν ἀπὸ τὴν μεσαίαν Πύλην τῶν Πατριαρχείων.

Τὸ σῶμα τοῦ Πατριάρχου ἔμεινεν ἐκεῖ ἑπτὶ τρεῖς ἡμέρας καὶ κατόπιν παρεδόθη εἰς τὸν ὄχλον, ὁ ὅποιος τὸ ἔσυρεν εἰς τοὺς δρόμους καὶ τὸ ἔρριψεν εἰς τὴν θάλασσαν. Τὰ ρεύματα τοῦ Βοσπόρου παρέσυραν τὸ Ἱερὸν λείψανον εἰς τὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν· τὸ εὗρεν δὲ ἐκ Κεφαλληνίας πλοίαρχος Σκλάβος καὶ τὸ μετέφερεν εἰς Ὁδησσόν, ὅπου ἐτάφη μὲ τιμάς. Ἀπὸ ἐκεῖ μετεφέρθησαν τὰ δστᾶ του εἰς Ἀθήνας τὸ 1871 καὶ ἐτοποθετήθησαν εἰς τὸν ναὸν τῆς Μητροπόλεως. Τοῦ Ἐθνομάρτυρος Πατριάρχου μαρμάρινον ἀνδριάντα ἔστησεν ἡ ἐλευθέρα πλέον Ἑλληνικὴ Πατρὶς πρὸ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἡ δὲ Ἐκκλησία τὸν ἀνεκήρυξεν "Ἄγιον.

Τὴν ἴδιαν ἡμέραν ἐκρέμασσαν καὶ ἄλλους τρεῖς Ἀρχιερεῖς καὶ μετ' ὄλιγας ἡμέρας καὶ πολλοὺς ἄλλους. Οι Ἑλληνες εἶχον κλεισθῆ εἰς τὰ σπίτια των ἀλλὰ καὶ ἐκεὶ δὲν ἤσαν ἀσφαλεῖς. Ἡ σφαγὴ καὶ ἡ λεηλασία οἰκιῶν καὶ Ἐκκλησιῶν ἦτο γενική. Στρατιῶται καὶ ὄχλος διέπραξαν τὰ φρικτότερα κακουργήματα.